

Михайло Брик

ПЕРСТЕНЬ

НОВЕЛІ

Авгсбург

1191465

Mychajło Brak

THE RING

SHORT STORIES

Augsburg

1191465

Друзям Скитальцям
-присвячую цю скромну-
З білочку.

Автор.

Густа вонура мряка огорнула місто Берген так, що нічого не було видно навіть на кілька кроків перед собою.

Хоч була восьма година ранку, але на вулиці підсліпувато блищали світла ліхтарень.

Дрібний дощ сіяв мжичку. Пішоходці з парасольками в руках швидко проходили вулицями.

Зупинялися на кам'янім мості. Внизу шумів гірський, рвучкий потік, розбивав об скелі свої прудкі хвилі. Та кремінь не поступається. Наче дим піднімаються в гору бризки.

Минаю міст і прямую на площу короля Олафа I.

Стрункі, біляві норвезькі "біги" /дівчата/, дивляться у вітрини крамниць. Деякі з них теплим поглядом окидають мене.

Хвиля молодості пориває мене з собою.

Раптом на своєму плечі відчуваю чийсь руку.

Обертаюся....

Мені в обличчя допитливо дивляться знайомі очі Інґи.

-Ти що робиш так зрання на вулиці -запитала.

-Іду на двірець - відповідаю.

- Виїжджаєш?

-Так!

-Нудно тобі тут?

-Ще й як!

-Чому...?

-Тому, що цей клімат із своїм спокоєм драгує мене.

- Ти жартуєш Мікі?

- Ні, я справді виїжджаю.

- Куди?

- у Швецію, а потім далі...

- Розумію... Тебе тягне в твою галасливу середню Європу.

- Так!

Взяла мене під руку, і ми йдемо в протилежний бік.

По деякому часі входимо до її поменкяння.

Я кинув зором по покою. Староовітовка по-важна оботановка. Старий данцігський годинник і фотелі надавали йому тим більше естетики. На стінах висіли портрети з обличчями патріціїв - предки Інґи. Двоє з них - в капітанських уніформах торговельної фльоти.

Я стояв перед портретами, наче той школяр, мнучи в руках шапку.

Інга роздяглася. Вона сьогодні вдалася мені чарівнішою за всі попередні рази. Стокла

переді мною, струнка, білява. Довгі льоки спадали на плечі. Блакитні очі усміхалися під високим чолом. Гарний рівний носик і маленькі уста, так і принаджували до себе. Під квітчастою суконкою хвилювалися груди. Зграбні ноги і випещені руки мило гармонювали з її рухами. Рожеві уста ворохнулися.

— Мікі, прошу роздягатися, а я приготую сніданок. Залишаю тебе на кілька хвилин самого.

Пішла до кухні, а я залишився сам. Скинув плаща і привів до порядку убрання.

Один з портретів притягнув мою увагу — риси його лица нагадують мені батька моєї матері.

Читаю під сподом напис латинкою:

"Евтімус Лонґінуо фон Філіповскій".

Я вдивоаний — "Філіповскій..."

Словянське імя в Норвеґії?"

— Мікі прошу до столу! — почувся за мною голос Інґи.

Ми сіли снідати. Вона наливала каву.

— Мікі, знаєш, я чую, що ти такий близький мені, такий рідний... Ти так подібний до фотокарточок мого дідуся!

— Невже! — дивуюся.

Вона присунулась ближче до мене. Рукою показала на портрет. Рука застигла на хвилинку в повітрі, і на пальці блиснув перстень, якого я перед тим не зауважив. Вєру її руку і дивлюся на перстень.

На щиті герб: Три стріли проколюють яблуко.

Він зовсім подібний до мого перотеня.

— Інго, звідки маєш цей перстень?

— Це пам'ятка від мого дідуся...

— Дідуся... Він був норвежцем?

— О, ні! Він походив рівно ж з середньої Європи. Приїхав сюди молодим студентом, закохався в моїй бабуні і залишився тут. А зрештою він і хотів пізніше повернутися до свого краю, але світова війна перейкодила в цьому. Так і не діждавшись повороту умер тут.

— А як називається твій дідусь?

— Коли не помиляюся, Філіповський.

Моя мама теж Філіповська— мигнуло мені в голові.

Мама часто говорила мені про свого утраченого дядька.

— Інго, — шепочу, присовуючи до неї. Чи знаєш хто ти?

— Хто? Я?

Перебиваю її.

— Ми ж одна кров! В твоїх жилах пливе кров твого дідуся. А він син країни, що зветься Україна. Чи знаєш ти це? Чи знаєш, що ми свояки?

— Ні!

Обережно відчиняю калитку і кладу перед нею такий самий перстень, як у неї на руці.

Вона запитливо поглянула на мене. Раптом затремтіла і вибухла гістеричним плачем.

— Мікі, — шепотіла. Чи знаєш ти, як я тебе кохала? А тепер не можна...

— Чому?

- Тому, що ми свояки...
- Залиши це, Інґо!...
- Не можу!
- Ну заспокойся!

Та не допомогало моє прохання. Її плечі здригались від плачу, руки конвульсійно вчепилися в мене.

- Інґо! А чи ти любила свого дідуся?

- Як дуже! Ох! Воже, чому я покохала тебе Мікі?

- Інґо! годі...

Я встав і почав збиратися. Вона прискочила до мене.

- Мікі, невже ти справді відїжджаєш?

- Так!

-Почекай... Дозволь хоч провести тебе до Осльо.

- Провести до Осльо?... Чому ж ні? Мені буде трошки приємніше.

Ми вийшли. Я затримав таксівку і незабаром були ми вже на двірці. Всіли в поїзд. В купе не було нікого, крім нас. Ми говорили на різні теми, а поїзд мчав далі й далі. Зникав Берген і ланцюги гір. Зближалось Осльо. Я замислився.

Враз відчув на моєму лиці гарячий поцілунок.

- Любий, дорогий братчику, Мікі! - говорила Ієґа. - Як рада була б я поїхати з тобою.

Я пригорнув її до себе і сказав:

-Сестричко ж ти моя. Жди терпляче. Я приїду до тебе і повезу в собою, щоб показати

тобі мій край - край твого дідуся.

А за вікнами не переставав росити дощ.

Авгобург, 21.12.1945.

Німи свідок

Вечір.

З поза хмар вплив місяць.

На небі розсипались зірки.

Легкій туман підіймався над землею, яка віддихала спрагненими грудьми.

Вітрець повіваючи ніс на своїх крилах запах гречки і липи.

В той літній вечір, на лавці під липою, сиділа задумана Оля.

Очі спустила вона додолу. В них відбивалася туга.

Іноли пронизувала їх якась блискавка. Жевріли і спалахкували в них час-од — часу проблиски надії, яку вже починала утрачувати.

Оля задумалась. Потім устала і пішла в кімнату.

Мертвецький спокій кімнати привітав її. На столі стояла стара нафтова лампа, з якою зв'язала Оля стільки своїх опоминів.

Підійшла до столу, взяла сірники, і ясне світло затанцювало по кутках покою.

Оля постелила ліжко, роздяглася, згасила світло і впірнула в пухові подушки. Ноев — місяць дивився крізь вікно. Оля дивилася на лампу і перенеслася думками в минуле.

Наче верхівці перед очима пролітали її минулі роки. Той самий дім, те саме село. Оля виросла тут. Батько її був лікарем, мати уже померла.

Пролітали роки.

Особливо закінчила сільську школу. Із села переїхала до Львова. І там з'явився він.

Одного разу на Вечорчицях у школі Сестер Службниць — Васильянок попросив її до танцю.

Прийшов стрункий. Очі його блакитно ставі глянули їй в личко. Уста чомно попросили.

Вона дала йому руку. Він взяв її у свою, другу положив на стан, і вони закрутилися по залі під мелодійні звуки вальса.

Очі його не відривалися від неї. Він хотів заглянути аж в найтемніший куттик серця, там, де жевріли зародки кохання.

Танок скінчився, а вони ще не відривали від себе очей. Нарешті він, подякувавши, відпровадив її на давнє місце.

Від того часу почався в Оліному серцю пе-

релом. Вона відчула, як охопили її кайдани кохання, які так немилосердно тиснуть серця молодих дівчат.

Відтепер він, синьоокий, блондин, отояв завжди перед її очима. Йому було двадцять три роки. Уже вчився в Політехніці. Бажанням його було стати інженером.

Оля полонила його серце.

Газ відпровадив він її із Святозарського городу до іш помешкання.

Вони же саромилися одне одного. Це було кохання молодят, які ще соромливо гляділи на себе, як щойно розвинуті пуп'янки рож.

У той вечір у городці перед Оліним домом зрадив він її своє кохання.

Уста їхні злучилися тоді у перший довгий поцілунок.

П'ючи нектар її уст, він шепотів: "Олю, я кохам тебе!" А куші рожі відгомоном лепотіли: Мусиш бути моєю на віки.

Вона, пригортаючись до нього, цілувала його уста і гладила волося. Місяць з — поза хмар бризнув на них своїм промінням.

Годинник на ратуші продавонив першу.

Перепілкою пурхнула Оля, вириваючись із його обіймів.

— Славку, досить! Я ж мушу додому, передо мною матура.

І він, прощаючись тоді із нею, повним туги поглядом проводив її.

Рік пізніше вона вже по матурі, він інженером.

У той час сталося нещастя. Батько покинув її назавжди. Стиснута горем проводила його на вічний спочинок.

І тоді в'явився у неї він, її коханий Славко.

Увечері при слабому світлі лампи потішав її:—Олю, я не покину тебе. Ти будеш моєю, я ж кохаю тебе понад усе в світі.

Лампа наче зрозуміла ту розмову. Яким вогненим оком глянула вона на закохану пару. Вона була свідком його слів.

А місяць пізніше з'явився Славко дещо сумніший. Він показав Олі листа від одної англійської фірми з Єгипту, яка запрошувала його до себе на працю.

Він виїздив на три роки в далеку чужину. Безробіття змушувало його шукати праці за кордоном.

При світлі нафтової лампи складав він їй присягу: —Олю, жди мене три роки, я повернусь і будеш моєю.

Вона обіцяла ждати. На німого свідка узяли лампу.

х

х

х

Минали роки.

В Оліному бюрку лежали листи із чужоземними марками.

Три роки замінилися в три рази по три і один. Листи приходили щораз то рідше. А потім і їх не стало.

Її гарне обличчя зблідло, пригасли очі, на чолі з'явилися зморшки. Але вона, додержуючи свого слова, терпеливо ждала.

Нитка спогадів урвалася.

Очі її замкнулися. Сон своїми крилами огорнув її і заколихав до сну.

Вона спала, ждучи милого.

х

х

х

Одного дня одержала телеграму від Славка. Він мав прибути за два дні.

Серце забилося живіше. Тихі стіни ожили. Оля зі служницею Ганкусек приготувлялася до зустрічі.

Числила години.

Надійшов довгожданний час, однак Славко не приїхав. Остання надія пропала. Вона відчувала, що тепер усе страчене, що серце його жезріє любов'ю до іншої.

Знала і не боронилася перед тими думками.

Приїхав!

Приїхав тоді, коли думала, що не приїде зовсім.

Зустріла його на порозі свого дому.

Цілуєчи Олю в руку, відчув Славко, які дрижаки пробігли по його тілі. Однак він не змінив ще свого плану.

Він прийшов розпроцатися з Олею, сказати їй що ждала даремно.

Оля запросила його в ту саму кімнату, де то му десять літ назад вони розійшлися.

Тремтячими руками засвітила лампу, яка кинула своє ясне світло на них.

Сидячи проти неї, він почав: Люба Олю! Ідучи на батьківщину, цілу дорогу думав я про тебе. От і сьогодні приходжу тобі сказати, що ?

Світло лампи затремтіло, вона замигівши, почала пригасати. Оля, прискочивши до лампи, почала поправляти малянку. Вона догадувалась про що хоче їй сказати Славко.

Він глянув по кімнаті, на лампу на Олю. У голові промайнув спомин останнього прощання.

У тій самій кімнаті, при світлі тієї ж лампи, він, прощаючись тоді з нею, присягав їй любити і бути вірним аж до смерти. Подивився на лампу, вона ж була єдиним їхнім свідком. Лампа, наче відгадуючи його думки, загорілася яскравіше.

Оля перебила його думки:

— Ви мали мені сказати, що

— Так, я маю сказати тобі, що прийшов час скінчити нашу самотність. Я прошу тебе стати моєю дружиною і перечестися до моєї вілі, яка уже десять років жде на нас.

Оля похилила голову. Очі зросилися слізьми радості. Він, похилившись над нею, підніс їй і уста їхні злучив, як і колись довгий поцілунок.

А лампа кидала своє ясне проміння на них, наче радіючи із ново народженої любови, якої свідком і на далі вона оставалась.

Серпень, 1945.

Серед гарячих пісків Марокка посувалася наша колона. Кругом безмежне море піску і білих рзпалених сонцем скель. Ніде ні деревинки. Сонце пражить немилосердно. В роті висихає. Під тропічним шоломом болять голова. Ногти ледви ворухаються. На овиді починають щораз виразніше виринати гори Атласс. Сині, сині. Раптом, що це? Верблюди з нашої колони піднімають голови. Без крику погоничів рушають вперед. Зачули воду. Наші ноги ожили. Приопішусьмо ходу. Ще годинку ходу, і бачимо чудову картину. Пальмовий зелений гай, а серед нього білі кам'яні бедуїнські хати. Оаза.

Назустріч виїгла юрба тубільців. Шейк чомно вітає нас і гостинно запрошує в село.

До мене прилучається ще два легіонери.

Один схожий на грека, другий на француза. Нам якраз випало кватирувати у місцезого шейка. Дім його був кращий від інших. Стояв у вінку пальм. Сутеніло. На землю сходила африканська ніч.

Заходимо до шейка.

- Салем аллейкум - привітав я його.

- Ассалам алек - відповів.

Рухом руки попросив сідати на застелену килимами підлогу. Ми сіли. Він гукнув на слуг і наказав подати вечерю. Я витягнув цигарки, похастував шейка, але він чемно відмовився і закурив кальяч.

Розмова не в'язалася.

Слуги внесли печену баранину й вино. Поставили перед нами. Приємний запах лоскотав ніздрі. Ріжемо по шматку мяса й кидаємо в рот, заливаючи смачним вином. Шейк, видно, бажаючи зробити нам приємність, вніс патефон. Легке ганго понеслося у кімнаті. Заколисані його звуками й запаморочені вином починаємо мріяти. Я поринув думками в рідний край, і враз мені очима загойдалося моє село.

Десь у нас святкують Різдво Христове.

Пригадав я собі, як з нетерпінням очікував перших колядників.

А тут... шейк порався коло патефона.

І раптом, що це?...

Здалося під вікном задзвонили дзвіночки. Потім пронеслася пісня - колядка, безсмертне "Бог Предвічний".

Я схопився на рівні ноги і вибіг на двір. Темна, глупа ніч глянула мені в очі. Там не було нікого. Я повернувся в кімнату. А пісня плила, плила. Я глянув на моїх друзів-легіонарів. В їх обличчі відбивалося здивовання. Уста тремтіли. Підходжу і подаю їм руку.

- Ви хто? - питаю того, що обличчям грека.

- Українець з Херсонщини.

- А ви? - питаю другого, що має обличчя француза.

- Українець з Житомира.

Ми гаряче привітались. А з патефону жили й жили миді звуки. Неслося безсмертне "Бог Предвічний".

Шумів ліо.

У долині поміж лісом лежало село. Виглядало наче молода дівчина, завітчана зеленим віночком. Заходило сонце.

Подував легкий вітерець. Він ніс на своїх крилах пахощі липового цвіту і уривані слова пісні:

"... Ми йдем за Україну воювати"...

Летіла пісня. Відбивалася гомоном у лісі. Заглядала під солом'яні стріхи. Залітала у сад вишневий, де стояла задумана Галля.

Темний серпанок ночі помалу скутував землю. Затюхкав соловейко, пригадуючи Галі прекрасні вечори, пережиті тут у садочку із коханим Остапом.

Сьогодні він пішов. Пішов геть, як і багато інших туди, де іде криваве змагання за Бути

чи НЕ БУТИ.

Мимоволі зближалась вона до куща калини, яка гнула свої галузки під тягарем червоних ягід. Узяла тремтячою рукою гілку ягід і почала пестити їх. В голозі промайнули слова пісні:

"А ми тую червону калину підіймемо,
А ми нашу славну Україну гей, гей розве-
оелемо".

Пішли хлопці, а з ними і її коханий Остап. Сльози зросилися у її очах. Це були сльози радості і смутку. Вона ж бо горда за нього. Він говорив, що повернеться. Може, і в славі.

Ах, який мусить бути із нього гарний козак! Тріснула галузка, закрипів передає, якась тінь, перестрибнувши його, швидким кроком зближалася до Галі.

"Галю, слухай, Галю. Я не пішов з ними... Я ж не можу залишити тебе самої. Там пішло їх багато, вони обійдуться без мене. А зрештою, чи ж удасться їм розпочати діло. А ж не дурний підставляти голову під камінь".

Якось зневіра закрадалась в серце Галі:
"Невже її Остап мав би радію".

Своїми пальцями адушила холодні ягоди калини. Червоний сік бризнув їй на обличчя. Зникла зневіра. Замість неї відчула вона ненависть до Остапа.

Рідний край спливає кров'ю... Хто поміч дасть йому. Такі як Остап... Ні... Вони болягузи...

Він пригнувся ближче до неї, узяв її в свої обійми, хотів поцілувати в уста. Галя ви-

прямилась. Уота окривила ненависть. Вона кинула у вічі Остапові лише одне слово: ЗРАДНИК і пурхнула перепілкою поміж дерева. У серці її плакала туга за утраченим назавжди милим.

Мов громом вражений стояв Остап. Хотів бігти за Гаєю, та не міг. Проклін прикував його на місці. Обличчя то блідло, то рожевіло з сорому. Обернувся і тяжкою ходою рушив до перелазу. Затисокаючи кулаки, шепотів: " я іду, Гаю, іду". Переліз через перелаз і пропав у темряві ночі.

х

х х

Гримнула граната, процокотів кулемет, і все стихло. Лише зойк ранених давав знати, що тут перед хвилинами кипіло змагання на життя і смерть. Лежали вкупі воюючі противників.

Над молодим вістуном Остапом похилився його побратим. Раненому пляла кров з грудей. Очі заходили ішлою. Уота ще ледве шепотіли: " Бог... да... не, ска... жи... мо... ій... Га... лі... що... я... не... зрад... шик... "

Вітрець легко підхоплював слова на свої крила і ніс їх гон далеко, аж у сад вишневий, де напевно, чекала Гаю ового милого. Вітрець пестив її волосся і шепотів: " Я не Зрадник".

Вересень, 1945.

Вона.

Дажбог, ласкаво глянувши на землю, цілував її своїми життєдайними проміннями.

Сніг зникає. З-під нього почали вихилати свої голівки підсніжки. Показались соромливі фіялки. Радісно зашуміли потоки, несучи на своїх хвилях решти льоду.

Вгорі защебетав жайворончок, він співав почесний гімн весні, яка почала показуватися в цій своїй красі, як молоденька розсміяна, весела, життєрадісна дівчина. На її стані краювалася зелено-квітчаста суконка. Золотисте волосся пестив шпаркий вітрець.

Раптом отанула. В її вухах відбився голос гармат. Личко посумніло, з очей ринули ознози.

Вона плакала над недолею землі.

-:--:--:--:--:--:--:--

Земля дрижала від пекельним стогоном гармат.

Сатана смерти летів над землею.

Зловіщий шум сталевих орлів морозив тіло. Їхні подарунки розриваючись сіяли смерть і спустошення.

Дялотіла кров, спливаючи до гранатних вирв. Її солодкуватий запах змішувався із димом вибухаючих гранат.

Окопи зникали в куряві.

Згодом барабанний вогонь почав ушухати. Цокіт кудеметів і густий крісовий вогонь давали знати, що ворог наближається.

В окопах заворушилися. З тисяч нор повилася рештка оцілілої залоги. Займали свої позиції. В руках держали проинпанцерну зброю.

Наче лавіна сунеться ворожа піхота. Перед нею з гуркотом котяться панцери. Стрільці холоднокровно ждуть.

Підпускають панцери на шістдесят метрів. Підносять зброю.

Прицілюються.

Потискають стопки.

Глухий гук. Фонтанами вириваються в небо полум'я.

Експльодує амуніція.

Чути крик відчаю.

П'ятнадцять велетів перетворюються в безладну купу заліза.

Паступаючих ворогів зустріли отрільці густим кудеметним вогнем. Заклубились, захиталися ворожі лави. Але лишень на хвилину. І вже лави пруться далі наперед. Деякі вриваються в

окопи.

В протинаступ — упав наказ.

Грізно цокнули багнети.

С Л А В А ... розкотилось у повітрі.

Стрільці кинулись вперед. Зчепилися у взятому поединку із своїм ворогом.

Тріскіт автоматів, вибухи ручних гранат, хрускіт ламаних костей, зойк і стогін мішалися з прокльонами.

З — поміж стрільців вирізняються два молоді брати:

Очі їхні, як волошки сині, золотисте волосся, як лани пшениці, струнки, як тополі, швидкі, як чорноморські хвилі, несподівані, мов яструби. Серця їхні горять помстою. Очі вступив кривавий туман. Вони месники за рідний край.

Хвиля ворогів ринула на них. Застрікотіла Василева машинова пістоля. Бухнула граната. Блиснув Іванів багнет і за секунду затріпотався на ньому ворожий стрілець.

Бахнув потріл.

Безсило упала Василева рука.

Ай! — вирвалося йому з грудей.

Він зауважив розпатланого ворога, що біг на нього. Схопив за пістолю лівою рукою, та Іван випередивши брата, рисем скочив на ворога з багнетом.

Кинулися один на одного.

Заскреготіла сталь, завирували кріси, замиготіли багнети. Люто сопуть груди. Ворогові злетіла шапка з голови. По гімнастборці со-

читьсѧ кров. Туром наступає Іван. У голові миготить лишень думка про помоту, за рідний край, за брата...

Ворог держитьсѧ рештою сил.

Бачить, що смерть заглядає йому в вічі. Глянув ще раз на сьойого противника.

Сціплені уста, сині очі, завзято вперті руки пригадали йому його оика Івана.

У тій хвилі Іван зручно вибиває ворогові кріса з рук. Розмахнувся, щоб завдати останній удар...

І враз...

Крик розпуки, страху і благання виривається старому з грудей: Сину, не вбивай!

Іван опустил кріс. Знайомий голос повернув йому холодну кров.

— Батьку, невже ці ти? — Батьку ти живий?"

— Живий, синку...

— Діти мої, діти. — прошепотів старий.

Йому по лиці покотилися тверді мужицькі сльози.

Бій закінчився. Решта розбитків адавалися в полон.

Бій закінчувався. Решта розбитків адавалися в полон.

х

х

х

Заходяче сонце: кривавим сльвом освітлювало бойовище, з якого підносився зойк раниених.

Санітари вибирували їх.

Сіли всі четверо за столом і їли вечерю. На землю сходила тиха ніч. Місячне сяйво блищало кришталем по снігу.

Десь у далині гримнув стріл, і луна розкотилася тисячоголосо по горах.

А там усе стихло. Здавалося, життя йшло спокійним руслом.

х

х

х

Десь перед Різдом почався в "Республіці" рух. Над нею з'явилися ворожі літаки.

Здалеку почувся постріл.

До хорунжого прибіг зв'язковий з новою вісткою, що ворог прочищує ліси.

З хат вибігали озброєні лісовики.

Готувались до бою в затишку ялиць і корчів, лише їми знавши.

Хмарою насувалися ворога.

Підійшовши під ліс, стали. Мала група відділялася і увійшла в корчі.

— Не стріляти, брати їх живими, — дав тихо наказ Недоля.

Принишкли лісовики. У маленькій розстрільній зближалася до них група ворога, поглядаючи то на корчі, то на землю.

Перепелиця і Метелик ждали.

На них іде старший сержант із двома вояками, зближаючись до куца.

Ще мент, і здивованим ворогам перед носом блиснули автомати.

— Стій! Ні кроку далі!

Сержант хотів щось крикнути, та Метелик

гарахнув його автоматом по голові.

Солдати ж, радо кинувши зброю, перейшли до лісовиків.

Перед Недолею стала кілька полонених.

— Ви хто? Яка сила у вас?

— Виступив омаглявий чернігівець.

— Нас сорок тисяч. Ми зайняли весь край від горішнього Дніотра по Буковину. Маємо перевести частку й тут.

— Так, голубе, а ти будеш з нами, чи проти нас?

— А де ж мені вертатися назад. Досить марили голодом і на фронтах. Я остаюся тут.

— І ми! — підхопили інші.

Лісовики прийняли ще нових друзів.

Ніч пройшла спокійно: Мовчав бір. Лісовики відтягнулися далі назад, зайнявши кращі позиції для бою.

х

х х

Зранку грімливий вогонь артилерії струснув сонним лісом.

Завили розжарені стрільня, перелітаючи над оборонцями, і падали далеко поза ними, від яких валилися столітні кедрі, і ламалися стрункі омереки. А повітрям нісся зов смертоносних стрілень. Одно отрільно влучило в окороотрільне гніздо. Почувся стогін.

Оленка побігла до місця.

На землі валялися безладні купи людського м'яса, перемішаного із залізом, кров'ю і землею.

Рятунку не було для них.

Перехрестилася Оленка. Підняла заповорошений автомат і стала поруч Недолі, мов грізна Амазонка.

З гуком рушили танки вперед, ламаючи корчі ялівцю. За деревами прийшло кілька стрільців. Вони держали в руках зброю подібну до булав, яку здобули у відступаючого німецького війська.

Підпустили до двадцяти кроків. Натиснули стопки. І грізна експлозія сколихнула повітря. Горіли панцерні яєтвори — гордість ворогів.

На замурених обличчях лісовиків з'явилася усмішка. Вони взяли решту ворогів у перехресний вогонь.

Вісім разів наступали вороги.

І вісім разів, наче насміхаючись, передражували їх автомати.

Під прикриттям ночі повів Недоля свій загін і зручним маршем проскочив ворожі лінії.

І коли на другий день ранком ворожі частини перейшли знову до наступу, то надиво застали лише трупи своїх і лісовиків.

Авгсбург, Січень — лючень 1946.

Рупіль

Село дрімало. Вікна хат блищали світельцями, що то спалахували, то пригасали. Стависьком ішло три постаті. Попереду шкандибав кривий Сень/званий Вуйця/. За ними ішов пан командант Гузар і сільський поліціянт Магунік. Перейшовши через клад-

ку, попрямували всі

трос до хати шинкаря Іри

В хаті заметулився Шинкар, припробуючи сіда-ти. Чути було: Панє Вуйце! Панє коменданце! Проще осядаць.

Лишень двері замкнулися за ними, як з куща бузини вискочило двоє парубків.

- Знову та погань пішла пити, - сказав один неголосно. Ну але ми їм зробимо за нашу читальню.

Світло місяця блиснуло на чомусь в руках одного з парубків. То була пилка.

Хлопці, наче коти, підкралися до кладки. Ле-

гко запаруділа пилка підрізаючи кладку.

— А то буде весело, як наша трійця полетить у воду, — знов обізвався перший.

Обидва засміялися.

По якомусь часі робота була окінчена. Хлопці набрали каміння і отади за вербою.

Ходили...

Десь опівночі заскрипіли двері Іриноного шинку. З них висунулися непевною ходою три особи.

Ідуть! — прошипів Михайло стискуючи каміньку.

Трійця зблизилася до кладки.

— Пане коменданце прошу наперед, сказав Сень.

— Не пая вуйце пуйдас напшуд. Прошем.

Шкутильгаючи ступив війт на кладку, за ним Магуник і командант Гузар. Ось дійшли до середини кладки, раптом вона, затріщавши, обірвалася й полетіла в воду.

— Єзус Мар'я: Варвара! — прокричав Магуник.

— Мля! би то ясний впік! — бурмотів Сень.

— Пон крев, Перуме! — кляв командант, бовтаючись у холодній воді.

Бух! бух! — полетіли каменюки, падаючи в воду.

— Ай! ай! — закричав вуйця, хапаючись за голову.

— Грім би тебе тріснув.

— Перон ясни! Холера небесна, ревів командант, караскаючись до берега. В руках у нього-

го з'явилася пістоля.

— Бах! Сколихнув нічку тишу стріл.

Микола і Михайло кинувши останні каменюки, побігли геть.

Кректаючи й клонучи, викараскувалася трійця на беріг.

Вуйця чухав гудю. Командант потирав руку, а Магуник змивав кров з лиця. Охаючи рушили до Магуника просушитись.

З поза хмар глянув місяць, кидаючи проміння на землю, наче посміхаючись із славної трійці.

— Будуть пам'ятати, — сказав Михайло. Тільки тримай язик за зубами.

— Авжеж, — відповів Микола.

— Добраніч!

— На добраніч.

І вони зникли в зелених кущах.

Серпень 1945.

В осінній вечір

Велике місто миготіло тисячами вечірніх світел. Гули сирени авт, відкликалися дзвінки. Переходжі спішили хідниками. Миготіли кольорові реклами кіно-театрів. В будівлях грало радіо.

В затишньому парку, на лавці, під розлогим каштаном, сидів старий сивий пан. Він схилився на свою паличку. По цілій його постаті було видно, якусь пригнобленість. Думки бжолами обсіли його голову. Наче на екрані пересувалися перед його очима картини життя:

... Ось він - ще малим хлопцем...
Невдичке галицьке село. Ватько і мати. Він підростає. Родичі посилають його до школи. Бєвїта з навчання, розкривають його юнацькі очі. Розумнішає голова.

Закінчує гімназію і вступає на медицину

Наче буря, грянула перша Світова війна.
Він опинився у стрілецьких рядах.

Криваві бої; Маківка, Лисоня! У полоні..
Далеке надволянське місто.

Утеча...

Україна рве кайдани. Служба у молодій ар-
мії. Важкі роки. Врешті знеможені переходять
кордон.

... Тяжке еміграційне життя. Безробіття,
голод і холод. Туга за Вітчизною і рідними.

За тяжко запрацьовані гроші, покінчив
студії. Став лікарем.

По кількох роках одержав першого листа
від батька:

— Сину, вертайся до дому. Для таких, як
ти є амнестія...

Та він не послухав. Його причарували ка-
рі очі чужинки. Серце її належало до нього.

Промайнуло, ще кілька років. Знову одер-
жує листа. Цим разом від матері.

— Любий Івасю! — писала. Приїдь, пожа-
лій нас старих!

І знову він не поїхав.

Дружина, діти і дім на чужині, перешкоди-
ли йому в цьому. Рідний край бачив він як
крізь мряку.

Діти підростали. Дружина — чужинка — радо
опікувалася ними, які ходили вже до школи.
А він, як батько прищепив їм рідний дух сво-
го народу, всього українського. І це була
його заслуга в тому.

Друга Світова війна, принесла нове про-

кляття. Знищила йому дім, забрала дружину і сина. А дочка пропала під час евакуації.

Іван залишився знову, сам – самісенський. Погасли світові пожари, затихли бомби і гранати.

Нова маса емігрантів із ріднього краю посунулася на чужину. Віднайшов поміж ними своїх старих друзів. Стало трохи відрадніше. Було з ким поговорити. Та понад усе його душею був Богдан, син його колишнього побратима. Гарний, розумний юнак.

Вітер кинув листям йому в обличчя. Невже, гості будуть?

Уставав, і легкою ходою рушив до дому.

х

х х

Вікна його кімнати були темні, але чомуось чувся голос радія. Приспішив кроку.

Постукав....

На його здивовання двері відчинилися і на порозі появилася його доня Ірка.

– Ірочко! – скрикнув старий. З очей впади слези. Міцно поцілував і притиснув до грудей тую молоденьку квітку. Відразу ожидав в ньому бадьорість.

Сидів. Глядів на Ірину. Вона горіла від радості. Шоки падали вогнем. Очі з любовною м'якістю дивилися на батька.

Відчув, як якийсь тягар, спав йому з серця.

В ту хвилину батько й дочка, не чули, як

до кімнати увійшов хтось. Це був стрункий, кучерявий мужчина. Стояв у дверях і приглядався до них.

- Добрий вечір Панство - промовив.
Вони оглянулись.

- А! Пане Богдане! - підвелись вони обоє.

- Просимо, просимо Вас до вечері.

- Батьку! - промовила Ірина. Це ж мій спаситель підчас бомбардування поїзду. Йому завдячую моє життя.

- Богдане, - відізвався старий. Я дуже, дуже вдячний Тобі за це. Якої нагороди бажаєш собі?

- Жодної. Я лишень виконав мій обов'язок. Хоч думаю що найліпшою нагородою для мене є моя наречена...

Ірина не дала докінчити Богданові скочивши йому на шию.

Старому затремтіли руки від зворушення. Він стиснув молоду пару у своїх обіймах.

А на дворі вітер кидав жовтими листками і дзвонив дощем по шибках.

Листопад 1945.

Зустріч

(уривок з щоденника)

Кожного дня по обіді можна було бачити її перед ворітьми. Вона була середнього росту, трохи з посивілим волоссям.

Одного разу, я запитав її:— На кого ждете?

— На сина... відповіла.

Зрозумів по її обличчю, що син, мабуть пропав. І від цікавості почав з нею розмову.

— Ви звідкиля? — запитую її .

— Зі Львова.

Землячка — майнуло в голові.

— А де ж ваш син? Маєте деякі вісті про нього?

— Так! Повинен цього тижня приїхати.

А далі вона мені нічого не говорила.

х

х

х

Вересневий вечір...

Заблисли світла в таборових вікнах, і розливалися по площі. По ній проходили таборовики. Серед них мій зір шукав знайому жінку.

Так! Стояла, як завжди на старому місці. Обличчя однаке, було веселіше.

Підхожу до неї....

- Добрий вечір! вітаюся.

- Доброго здоров'я! відповіла.

А знаєте, пане, він сьогодні приїде. Моє серце віщує.

- Невже! / От думаю, добре/.

х

х

х

До воріт підходив невеличкій хлопчина в поношеному убранні.

Я зауважив, що жінка, зробивши великі очі, на мент остовпіла, а потім кинулась до нього:

- Влодаю...! закликала.

- Мамо! .

Рясні поцілунки посипались на голову сина.

- Викохала, вигодувала, думала утратила, а тепер зустрілися..., вимовила вона крізь сльози.

- Боже Великій, як вдячна я Тобі, що Ти повернув мені сина, мою єдину дитину.

В неї з очей справді котилися сльози радості і смутку.

На це все дивилися таборовики, і були зворушені

Мати і син пішли до кімнати.

Сходила на землю тиха ніч. Сміялися зорі,
радіючи з материнного щастя.

А вона тулила сина до себе, ніби боялася
втратити його знову.

Жовтень. 1945.

